

Ontwerp startbeslissing signaalgebied

VALLEI TAPPELBEEK (SG_R3_NET_16)

RANST, ZANDHOVEN

STATUS/VERSIE: goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 31/03/2017

LEESWIJZER

Op nam de Vlaamse Regering een beslissing over de vervolgstappen (vervolgtraject en beleidsopties) voor dit signaalgebied. Deze beslissing kadert in de uitvoering van de conceptnota (VR 29 maart 2013) met de aanpak voor het vrijwaren van het waterbergend vermogen in kader van de korte termijnactie van het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Deze fiche beschrijft voor het signaalgebied in kwestie de gekozen beleidsopties (ontwikkelingsperspectief) en het vervolgtraject op basis van een ontwerp-startbeslissing, zoals voorbereid door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid.

Hoofdstuk 1 geeft een algemene situering van het signaalgebied weer en beschrijft de overstromingsgevoeligheid van het signaalgebied.

Hoofdstuk 2 omvat een korte weergave van het overleg dat met de betrokken lokale besturen gevoerd werd.

In hoofdstuk 3 wordt aangegeven voor welke beleidsoptie(s) gekozen is/zijn en welk instrument en/of initiatiefnemer hieraan gekoppeld zijn. Naargelang de rol van het signaalgebied voor het behoud van waterbergend vermogen en het algemeen beoordelingskader, zoals opgenomen in de omzendbrief LNE/2015/2, om nieuwe ontwikkelingen in overstromingsgevoelig signaalgebied te beoordelen, werd een keuze gemaakt tussen de volgende 3 opties

1. Optie A - beperkte randvoorwaarden (type infiltratie, waterconservering,..)
indien de bestemming compatibel blijkt met het waterbergend vermogen, eventueel mits beperkte randvoorwaarden (bv voor infiltratie of waterconservering);
2. Optie B - maatregelen met behoud van bestemming (type overstromingsvrij bouwen)
indien er een overstromingskans bestaat maar de bestemming compatibel kan zijn met het waterbergend vermogen mits overstromingsvrij bouwen;
3. Optie C - vrijwaren van bebouwing
indien de bestemming niet compatibel is met het waterbergend vermogen en vrijwaren van bebouwing op basis van de overstromingskans aangewezen is.

Hoofdstuk 4 omvat de conclusies voor het signaalgebied en geeft de richting weer op basis waarvan de omzendbrief "Richtlijnen voor de toepassing van de watertoets bij het vrijwaren van het waterbergend vermogen in signaalgebieden" in dit gebied toegepast moet worden. In dit hoofdstuk is ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 opgenomen.

De conceptnota, de omzendbrief en de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 zijn terug te vinden op www.signaalgebieden.be.

1 Situering

1.1 Algemeen

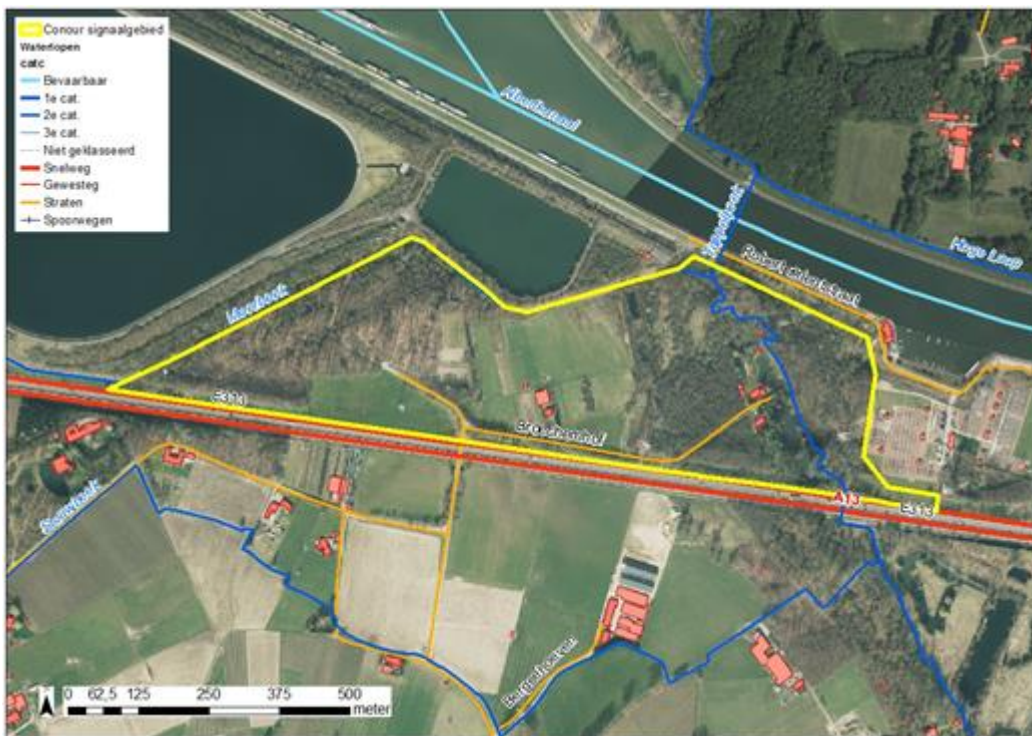
Gemeente(n): Ranst, Zandhoven

Provincie(s): Antwerpen

Ligging: Het signaalgebied ligt tussen de E313 en het Albertkanaal op de grens van Broechem en Massenhoven. Een gedeelte van de straat Broechemhof ligt in het signaalgebied.

Bekken: NNetebekken

Betrokken waterlopen: De Tappelbeek doorsnijdt het signaalgebied. De Moerbeek vormt de noordgrens van het signaalgebied op de rechteroever van de Tappelbeek.

Figuur: situering signaalgebied op orthofoto (medio 2015) met aanduiding van straatnamen, waterlopen en de bebouwingstoestand volgens het Grootchalig Referentiebestand GRB. Bronnen: AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-08-14).

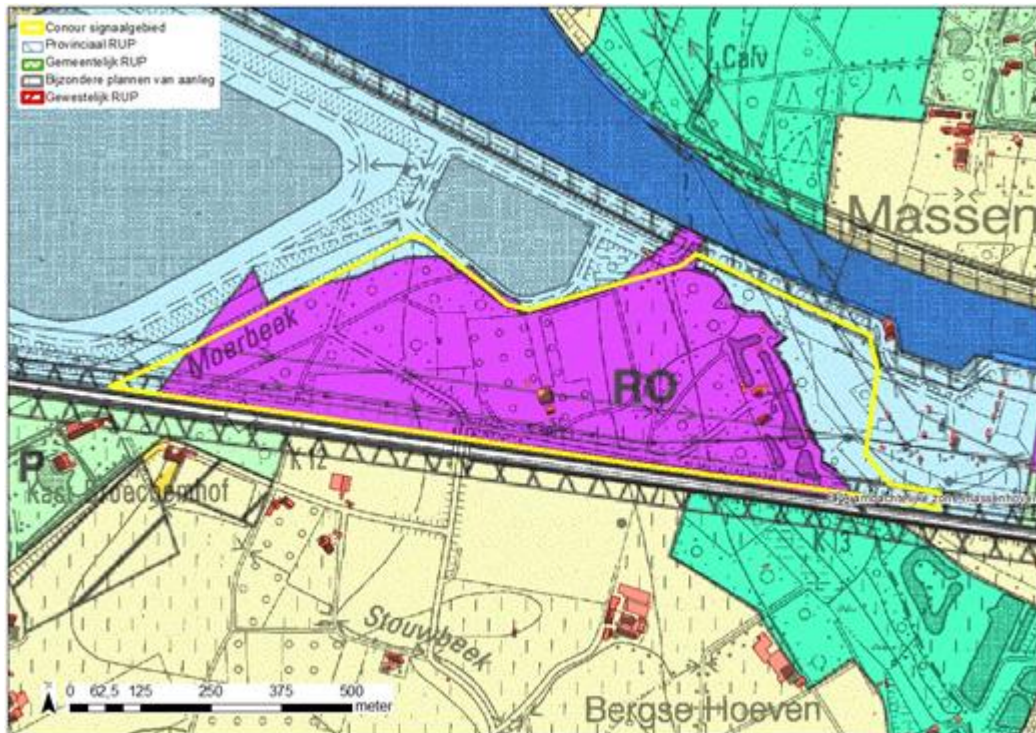
Huidige planologische bestemming:

Het signaalgebied op grondgebied van de gemeente Ranst heeft de bestemming industrie sinds de gewestplanwijziging van 1998. Het was de bedoeling om dit gebied mee op te nemen in het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA). Op grondgebied van de gemeente Zandhoven (linkeroever Tappelbeek) heeft het signaalgebied de bestemming zone voor openbaar nut.

Langs de straat Broechemhof liggen 3 bestaande zonevreemde woningen.

Globale beschrijving:

De kern van het signaalgebied omvat de vallei van de Tappelbeek en bestaat grotendeels uit bosgebied. Meer naar het westen ligt er een omvangrijk landbouwgebied en een bosgebied aansluitend op de bufferbekkens van Antwerpse Waterwerken. Er zijn nog enkele woningen aanwezig te Ranst, waarvan 1 met een viskwekerij. Een omvormingsstation van Elia ligt onmiddellijk ten oosten van het signaalgebied op het grondgebied Zandhoven. Er bevinden zich meerdere hoogspanningslijnen binnen het signaalgebied.

Figuur: situering signaalgebied op gewestplan met aanduiding van goedgekeurde BPA's en RUP's en weergave van de bebouwingstoestand volgens het Grootschalig Referentiebestand GRB. Bronnen: Ruimte Vlaanderen en AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-08-14).

2 Selectie en afbakening signaalgebied

Op 11/12/2014 werd voorliggend signaalgebied door de Algemene Bekkenvergadering van het Netebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Het signaalgebied werd geselecteerd op basis van motieven vanuit het watersysteem, het signaalgebied omvat de vallei van de Tappelbeek en is effectief overstromingsgevoelig, in combinatie met overige ruimtelijke motieven: ruimtelijk bedreigd bos, niet ontwikkelbaar als industriegebied.

Binnen de oefening signaalgebieden wordt rekening gehouden met de aanwezige bebouwing.

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens het gevoerde overleg besproken. Het signaalgebied wordt afgebakend als het industriegebied op de rechteroever van de Tappelbeek en de zone voor openbaar nut op de linkeroever tussen de E313 en het Albertkanaal. De bestaande woningen en de jachthaven langs het Albertkanaal worden uit de contour gehaald. Op de linkeroever wordt het signaalgebied begrensd aan het omvormingsstation van Elia.

3 Watersysteem

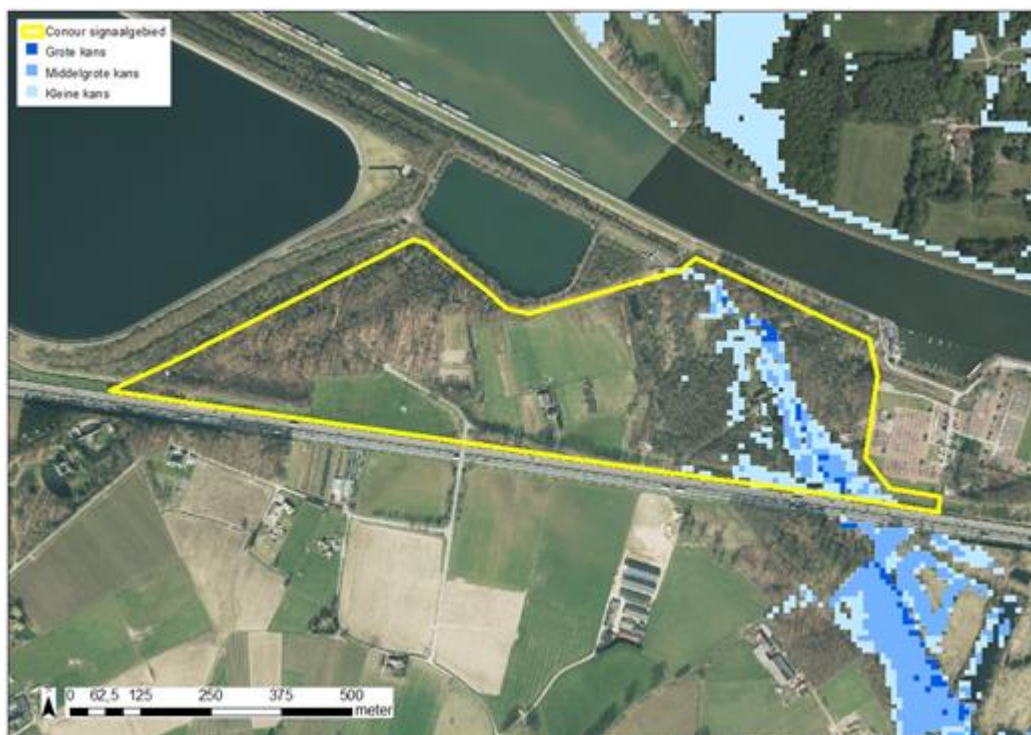
3.1 Overstromingsrichtlijn¹

3.1.1 OVERSTROMINGSGEVAARKAART

In het kader van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) zijn overstromingsgevaarkaarten in opmaak die voor definitieve goedkeuring zullen voorgelegd worden op de CIW van oktober 2013. Onderstaande kaarten betreffen de voorlopige kaarten, goedgekeurd op de CIW-vergadering van december 2012 en geven een inschatting van de overstromingskans onder huidige klimaatomstandigheden. Ze vormen een aanvulling of verfijning op de informatie die bij de opmaak van de fiches door de bekkenbesturen beschikbaar was.

De overstromingskansen klein, middelgroot en groot komen voor de Vlaamse waterlopen in alle bekkens bij benadering overeen met overstromingen met een terugkeerperiode van 10, 100 en 1000 jaar. Wanneer er geen gemodelleerde overstromingsgevaarkaarten beschikbaar zijn wordt enkel de kaart van de Recent Overstroomde Gebieden (ROG) weergegeven². De kaarten geven steeds de huidige situatie weer en houden geen rekening met mogelijke of geplande ingrepen.

Op de overstromingsgevaarkaart worden zones onderscheiden met kleine, middelgrote en grote overstromingskans, die zich concentreren rond de Tappelbeek.

Figuur: De weergave van de bebouwingstoestand volgens het Grootschalig Referentiebestand GRB. Bron: AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-02-28), straten en waterlopen geven een situering van het signaalgebied. De blauwe contouren geven de huidige overstromingskans weer. Hoe donkerder blauw, hoe groter de overstromingskans. De groene contour geeft de recente overstroomde gebieden (ROG) weer, waar geen specifieke overstromingskans gekend is.

¹ Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's. Deze richtlijn werd omgezet in het decreet Integraal Waterbeleid op 16 juli 2010.

² gebiedsdekkende afbakening van alle effectief overstroomde gebieden in Vlaanderen in de periode 1988 tot heden

3.1.2 KLIMAATTOETS

De Overstromingsrichtlijn vraagt om bij het voorkomen of beperken van mogelijk negatieve gevolgen van overstromingen rekening te houden met o.a. de invloed van klimaatverandering. Onderstaande kaarten met klimaatprojectie werden opgemaakt in kader van de orbp-studie van VMM-AOW^[3] en geven niet alleen de overstromingskans (bij gemiddelde klimaatprojectie) maar ook de overstromingsdiepte (bij hoge klimaatprojectie). Vanuit het no regret principe lijkt het aangewezen om adaptief bouwen of waterbestendig bouwen af te stemmen op toekomstige overstromingshoogtes met hoge klimaatprojectie.

De Tappelbeek werd in een eerste fase niet mee opgenomen in het orbp. Er is geen klimaattoets beschikbaar.

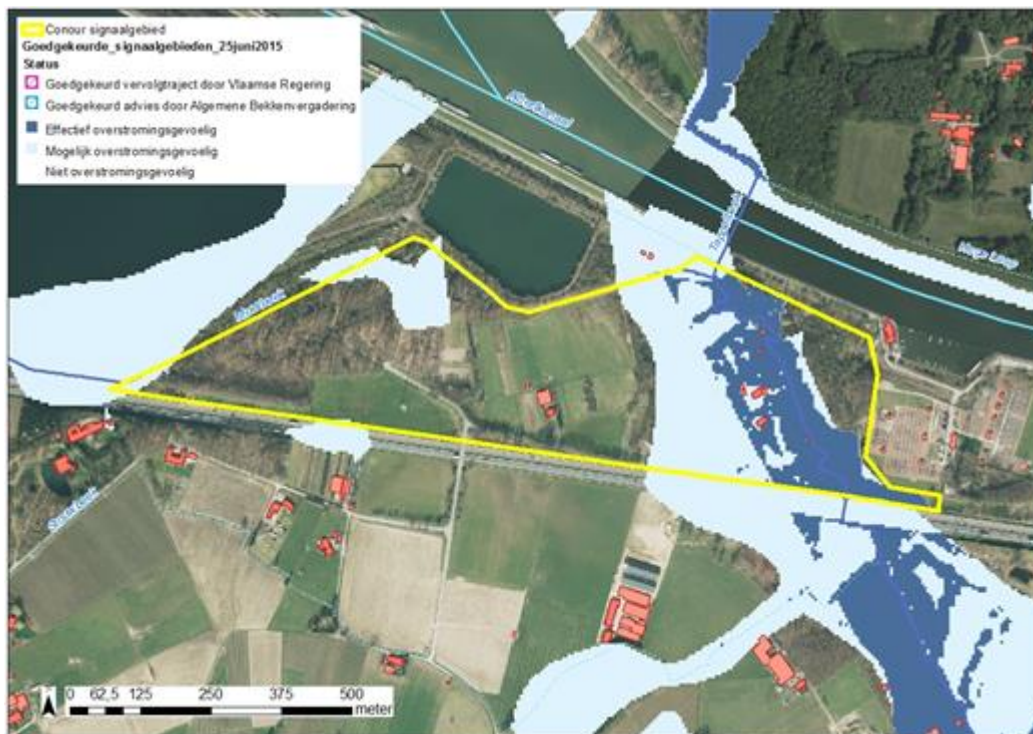
3.2 Bespreking watersysteem

Het signaalgebied omvat de volledige vallei van de Tappelbeek tussen het Albertkanaal en de E313. De Tappelbeek wordt over quasi de volledige loop gekenmerkt als sterk overstromingsgevoelig.

Het centrale deel van het signaalgebied is effectief overstromingsgevoelig vanuit de Tappelbeek op de watertoetskaart. Het ruimere bosgebied is hoofdzakelijk mogelijk overstromingsgevoelig. Op de overstromingsgevaarkaart worden zones onderscheiden met kleine, middelgrote en grote overstromingskans.

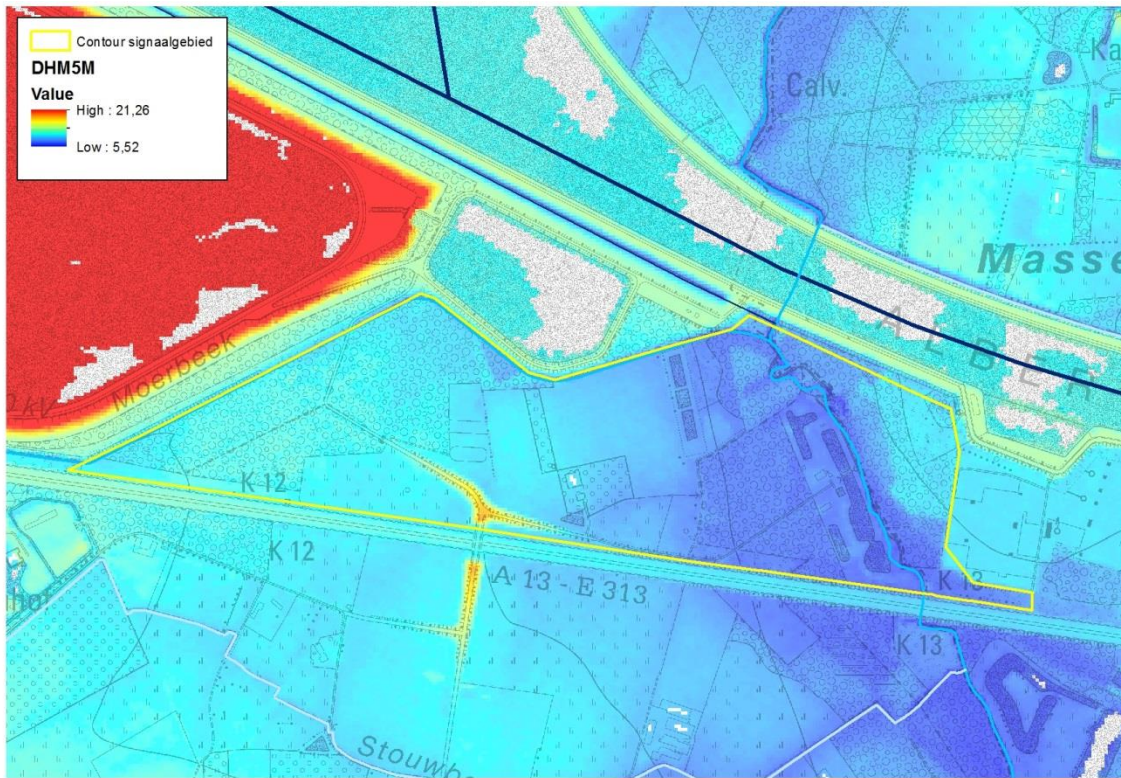
Het centrale deel van het signaalgebied is laaggelegen op de digitale hoogtekartaart en heeft de bodemprofielen 'nat zandleem' en 'veen'.

Het meer westelijk gelegen bosgebied en landbouwgebied op de rechteroever is iets hoger gelegen. Ook het bosgebied op de linkeroever is lokaal iets hoger gelegen. Het bosgebied langs de Moerbeek wordt op de watertoetskaart aangegeven als mogelijk overstromingsgevoelig.

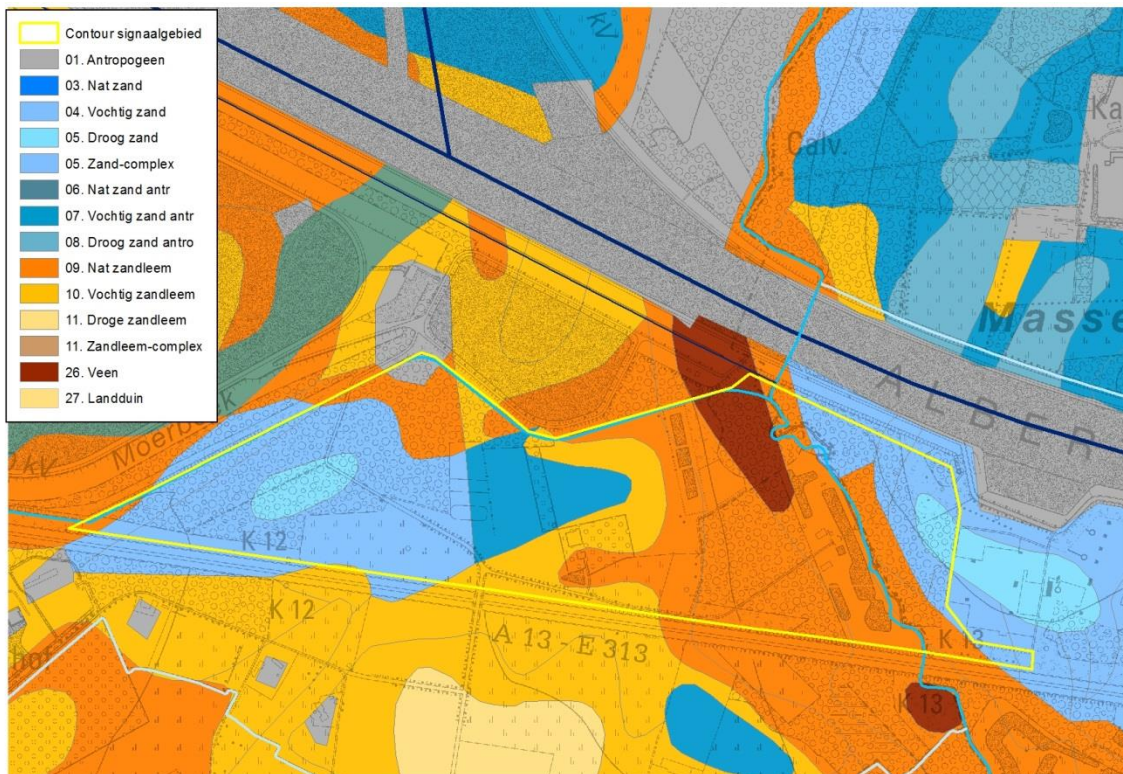

Figuur: watertoetskaart van het signaalgebied op recente orthofoto (medio 2015) met aanduiding van de overstromingsgevoelige gebieden (lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig; donkerblauw = effectief overstromingsgevoelig), volgens Ministerieel Besluit dd. 1/6/2014.

^[3] "Onderbouwing van het overstromingsrisicobeheerplan voor de onbevaarbare waterlopen, VMM, 2013"

Figuur: digitaal hoogtemodel van het signaalgebied op topografische kaart.

Figuur: bodemkaart van het signaalgebied op topografische kaart.

4 Gebiedsvisie

4.1 Beleidsvisie Integraal Waterbeleid

Het centrale deel van het signaalgebied is effectief overstromingsgevoelig. De Tappelbeekvallei tekent zich duidelijk af op het digitaal hoogtemodel en de bodemkaart.

Het bosgebied aansluitend op de rechteroever van de Tappelbeek is laag gelegen en wordt aangeduid als mogelijk overstromingsgevoelig op de watertoetskaart. Dit betekent dat dit gebied moet gevrijwaard worden als ruimte voor water bij extreme weersomstandigheden.

Het is essentieel dat de Tappelbeek over haar volledige lengte de nodige ruimte krijgt binnen haar natuurlijke vallei gezien de sterke overstromingsgevoeligheid die deze waterloop kenmerkt.

4.2 Ruimtelijke visie (structuurplannen ed.)

De gemeente Ranst meldt heel wat speculatie in het gebied. Het is dan ook belangrijk om hier duidelijkheid te scheppen.

Het **gemeentelijk ruimtelijk structuurplan** van Zandhoven werd goedgekeurd door de bestendige deputatie op 31 augustus 2006.

Het GRS selecteert de Tappelbeek als waterloop waar in nauw overleg met de buurgemeenten een consistent beleid moet ontwikkeld worden ten aanzien van de natuurontwikkeling. De Tappelbeek vormt de gemeentegrens met Zoersel en Ranst. Een groot gedeelte van het beekdalenschap ten noorden van de E34 en ten westen van Hallebaan is opvallend gesloten. Het is vrij kleinschalig en rijk aan biologisch zeer waardevolle lineaire elementen (voornamelijk houtkanten en kruidachtige perceelsrand begroeiingen). De vallei van de Tappelbeek werd nagenoeg volledig beschermd als habitatrichtlijngebied.

De vallei van de Tappelbeek wordt in het GRS aangeduid als natuurlijk overstromingsgebied en recent overstromingsgebied waarin belangrijke kwelgebieden kunnen voorkomen. Het behoud en versterken van de natuurlijke structuur langs deze beekvalleien wordt vooropgesteld ter ondersteuning van deze bovenlokale natuurlijke structuren. Deze groene basisstructuur zal in de toekomst een belangrijk afwegingskader vormen naar de verdere ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente Zandhoven.

Op 17 juli 2015 besliste de Vlaamse Regering over de verdere aanpak en de lopende acties in het uitvoeringsprogramma voor het **ENA**. Hierbij wordt vermeld onder 2.4. 'Acties in verband met de zoekzones en met Wommelgem/Ranst (BVR 23 april 2004 – beslispunten 5 en 7)' - 2.4.3. Zoekzones Zwaikom Ranst en Wommelgem / Ranst:

Broechem Ranst. Op basis van een goedgekeurde project-MER van 2011 en een haalbaarheidsanalyse heeft de POM Antwerpen aangegeven dat dit terrein niet meer voor economische ontwikkeling rendabel is. Het c-ENA heeft dat standpunt gevolgd. Daarnaast is gebleken dat het gebied grotendeels bestaat uit een potentieel signaalgebied (met name de Tappelbeek, opgenomen in reeks 3 die nu voorligt voor verdere besluitvorming) en een aantal ruimtelijk bedreigde bossen (zogenaamde historische Ferarrisbossen). Dit betekent dat een herbestemming naar onder andere natuur/bos nodig is.

4.3 Lopende initiatieven

Elia geeft aan dat uitbreidingsmogelijkheden van het onderstation in de toekomst mogelijk moeten blijven. Deze uitbreidingsmogelijkheden worden op heden reeds beperkt door een erfdiensbaarheidszone langs de E313 (thv zuidelijke deel van kadastrernrs 45H, 25C, 43C, 38L, 38H) en een noodzakelijke buffer langs de Tappelbeek (kadastrernrs 45H, 24C).

5 Historiek overleg lokale besturen

Bij de screening van de relevante signaalgebieden en de opmaak van de ontwerp-startbeslissingen werden naast de lokale besturen ook andere relevante instanties uitgenodigd.

In het kader van de selectie van de signaalgebieden werd een regionaal overleg georganiseerd op 11/09/2014 te Lier. Hierbij was Jef Verhaegen (schepen) aanwezig vanuit de gemeente Ranst. Deze selectie werd ambtelijk goedgekeurd op het thematisch overleg op 03/10/2014.

Voor de opmaak van de startbeslissing vond overleg plaats met de gemeente Ranst op 09/06/2015. Volgende personen namen deel aan dit overleg: Liesbeth Luyckx (stedenbouwkundig ambtenaar), Herman Van Tendeloo (technische dienst), Jef Verhaegen, Fernand Bossaerts (schepen), Dominique De Witte (provincie Antwerpen, dienst integraal waterbeleid), Dirk Schoofs (Ruimte Vlaanderen), Bram Van Ballaer (Ruimte Vlaanderen, bekkensecretariaat) en Sandra Franck (bekkensecretariaat). Met de gemeente Zandhoven vond een overleg plaats op 25/06. Hierbij waren aanwezig: David Basstanie (technische dienst), Gitte Hertogs (stedenbouwkundige), Steven Van Staeyen (schepen), Bram Van Ballaer (Ruimte Vlaanderen, bekkensecretariaat), Danielle Bakkovens (Ruimte Vlaanderen, Elsbeth De Wachter (provincie Antwerpen, dienst integraal waterbeleid) en Sandra Franck (bekkensecretariaat).

De ontwerp-startbeslissing werd verder verfijnd op een overleg te Ranst op 25/09 en Zandhoven op 15/10. Hierbij werd gekozen om aan te sluiten bij de beslissing van de Vlaamse Regering van 17 juli 2015 ivm het ENA en een voorstel te doen van afbakeningscontour van het gewestelijk RUP thv het signaalgebied met daarop een weergave van de kernzone mbt het watersysteem.

Op 15/10/2015 heeft het college van burgemeester en schepenen zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerp-startbeslissing.

6 Keuze ontwikkelingsperspectief, instrument en initiatiefnemer

C: nieuwe functionele invulling voor het gebied.

- Het centrale deel van het signaalgebied kent een hoge overstromingskans. Het functioneel blijven van de vallei als waterbergingsgebied is essentieel voor de waterhuishouding van de Tappelbeek. Dit gebied moet gevrijwaard worden als buffer bij extreme weersomstandigheden.
- De algemene bekkenvergadering van het Netebekken vraagt om de kernzone vanuit het watersysteem, zoals weergegeven in onderstaande figuur, mee te nemen binnen het gewestelijk RUP in navolging van de beslissing van de Vlaamse Regering van 17 juli 2015.

B: maatregelen met behoud van bestemming

- n.v.t.

A: watertoets

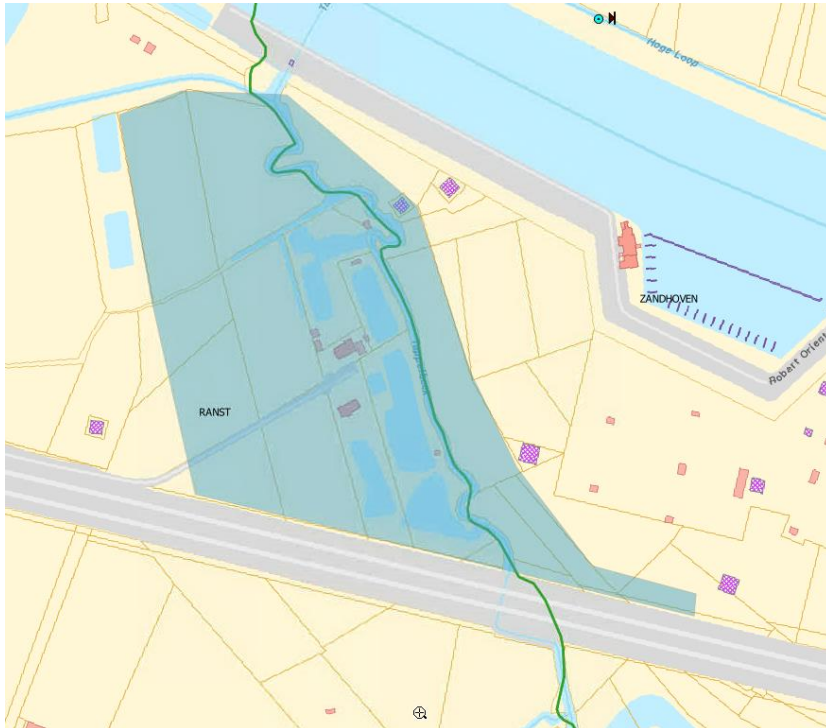
- De gebieden buiten deze kernzone maken niet onmiddellijk deel uit van de Tappelbeekvallei. Vanuit het watersysteem geldt de watertoets voor een eventuele verdere ontwikkeling.
- De algemene bekkenvergadering van het Netebekken vraagt om de volledige zone voor industrie op grondgebied Ranst en de zone voor openbaar nut op grondgebied Zandhoven tot aan het omvormingsstation met Elia mee te nemen binnen de contour van het gewestelijk RUP in navolging van de beslissing van de Vlaamse Regering van 17 juli 2015, zodat in nauw overleg met beide gemeenten en in overeenstemming met de lopende processen (oa ruimtelijk bedreigde bossen) de meest ruimtelijk geschikte invulling kan gegeven worden.

Instrument:

opmaak gewestelijk RUP

Initiatiefnemer:

Ruimte Vlaanderen

Figuur: kernzone van het watersysteem als input voor gewestelijk RUP

7 Conclusie signaalgebied en beslissing Vlaamse Regering

Conclusie signaalgebied

Het centrale deel van het signaalgebied kent een grote overstromingsproblematiek. Het functioneel blijven van de vallei als waterbergingsgebied is essentieel voor de waterhuishouding van de Tappelbeek.

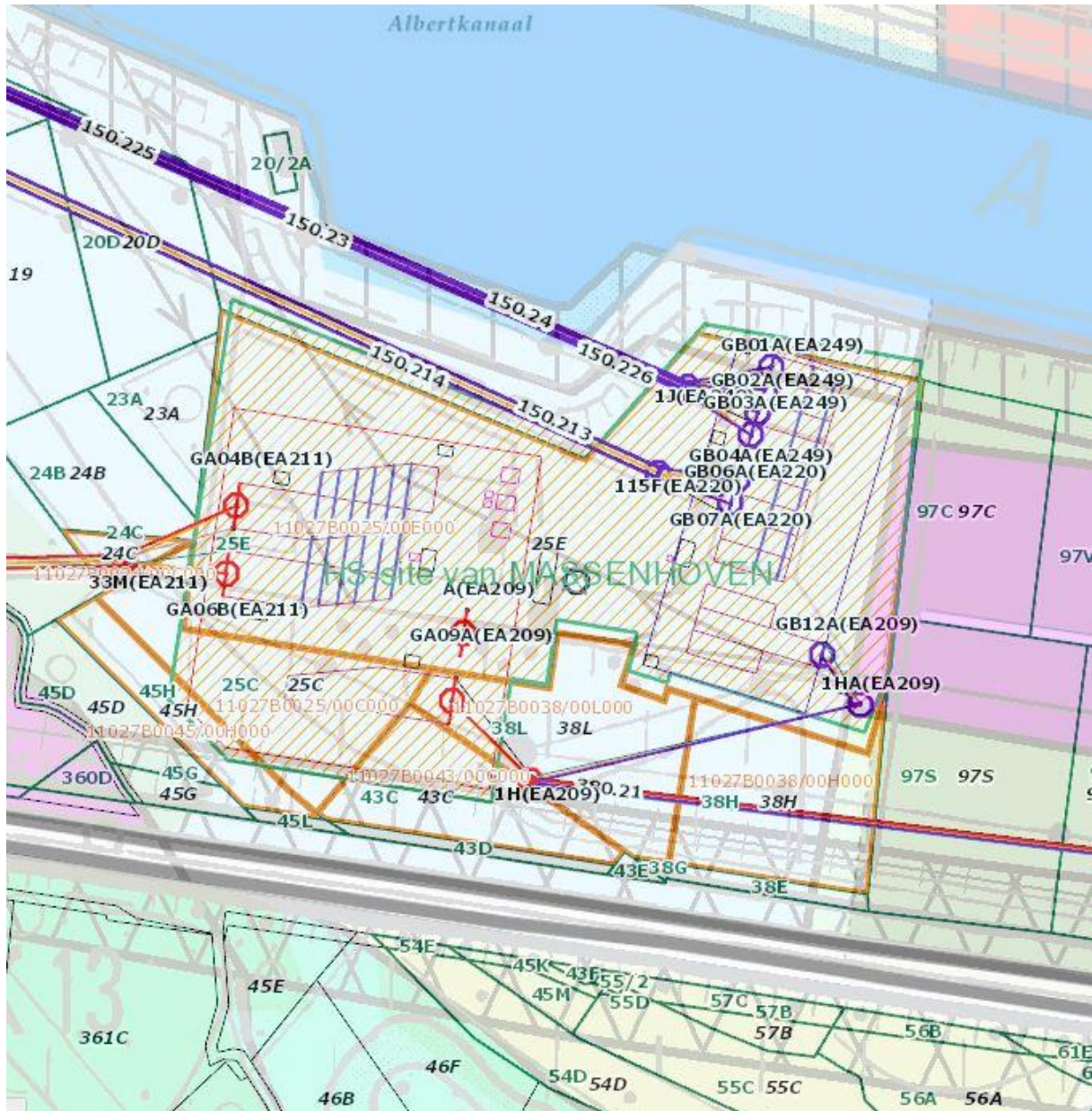
Aansluitend op de beslissing van de Vlaamse Regering van 17 juli 2015 over de verdere aanpak en de lopende acties in het uitvoeringsprogramma voor het ENA, wordt een nieuwe functionele invulling van het gebied gerealiseerd via de opmaak van een gewestelijk RUP. Dit RUP is voorlopig vastgesteld door de Vlaamse Regering op 23/12/2016.

Vanuit de startbeslissing wordt een kernzone voor het watersysteem afgebakend. Deze moet gevrijwaard worden als buffer bij extreme weersomstandigheden. Daarnaast wordt gevraagd om ook de zone voor openbaar nut op grondgebied Zandhoven tot aan het omvormingsstation van Elia mee te nemen in de contour van het gewestelijk RUP. De eventuele herbestemmingen gebeuren in nauw overleg met de betrokken gemeenten en in afstemming met overige lopende processen (oa ruimtelijk bedreigde bossen).

Beslissing Vlaamse Regering d.d. 31/03/2017

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets.

8 Bijlage

Figuur: onderstation Elia bovenaanzicht (oranje omrande percelen zijn in eigendom van Elia).